

Ομπλεχίπατα – μια λίγο γνωστή αλλά πολλά υποσχόμενη καλλιέργεια οπωροφόρων

Автор(и): ас. Кирил Кръстев, Институт по декоративни и лечебни растения – София

Дата: 27.04.2025 Брой: 4/2025

Η ιπποφαές, γνωστή και ως μούρα ιπποφαές, αγριοσαΐ ή Σιβηρικό ανανά, είναι πολυετής θάμνος ύψους 1–3 m ή δέντρο έως 3–6 m, με στρογγυλή, συμπαγή, απλωτή ή πυραμιδοειδή κόμη ανάλογα με το είδος. Οι αρχαίοι Έλληνες ονόμαζαν την ιπποφαές *Hipporhae* – «λαμπερό άλογο», και τα φύλλα της αποτελούσαν μέρος της διατροφής των αλόγων αγώνων και πολέμου.

Αυτή η καρποφόρος καλλιέργεια ανήκει στην οικογένεια *Elaeagnaceae* SINDL, γένος *Hipporhae* L. Χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι ο σχηματισμός κονδυλίων στις ρίζες και στους κλάδους διαφορετικής τάξης, χάρη στα οποία, σε συνδυασμό με εδαφοβακτήρια, δέσμευει το ατμοσφαιρικό άζωτο, παρόμοια με τις ψυχανθικές καλλιέργειες. Από τα τρία είδη – *H. thibetana* Schlecht, *H. salicifolia* D. Don και *H. rhamnoides* L., μόνο το *H. rhamnoides* L. έχει

οικονομική σημασία και πολύτιμες ιδιότητες για την ανθρώπινη υγεία, τη βιομηχανία καλλυντικών, τη φαρμακευτική και την ιατρική, λόγω των περισσότερων από 190 ενεργών συστατικών. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί στον καταπράσινωση πάρκων και κήπων, καθώς έχει υψηλή διακοσμητική αξία – λόγω των ελκυστικών φύλλων και των μακριών καρποφόρων κλαδιών που είναι γεμάτα με μούρα.

Αρχίζει να καρποφορεί μετά το τρίτο έτος. Η πιο πολύτιμη ποιότητα των καρπών της ιπποφαές είναι το λάδι ιπποφαές που περιέχεται στον πολτό και στους σπόρους – έως 6–7% σε φρέσκους καρπούς, φτάνοντας το 10% σε ορισμένα είδη. Το λάδι έχει σύνθετη σύσταση: 40–50 mg/% καροτενοειδή, 100–160 mg/% βιταμίνη Ε, 2.70–5.60 mg/% βιταμίνη Κ1, 240–280 mg/% στερόλες και μεγάλη ποσότητα κορεσμένων και ακόρεστων λιπαρών οξέων.

Οι καρποί αυτής της μούρας έχουν εξαιρετικά πλούσια και ποικίλη χημική σύσταση: υδατάνθρακες – 4.56–16.86%, με κυρίαρχη περιεκτικότητα σε μονοσακχαρίτες? οργανικά οξέα – 1.53–3.35%; πηκτίνη – 0.31–0.34%; ταννικές και αρωματικές ουσίες 0.14–0.29%.

Η περιεκτικότητα σε βιταμίνη Ε είναι υψηλή – 8–16 mg/% καθώς και αυτή της βιταμίνης С, που μπορεί να φτάσει τα 300–500 mg/%. Ο πολτός του καρπού περιέχει επίσης τις ακόλουθες βιταμίνες: Α (1.99–18.50 mg/%), Β₁ (έως 0.035 mg/%), Β₂ (έως 0.06 mg/%), φολικό οξύ (έως 0.08 mg/%), Κ (2.7–5.6 mg/%), Ρ (250–700 mg/%), καθώς και άλλες βιολογικά ενεργές ενώσεις (σε mg/%) : τριτερπενικά οξέα (20–110), σεροτονίνη (έως 2.5), βεταΐνη (90–360), κουμαρίνες (1–2.4) και οξυκουμαρίνες (75–90).

Το λάδι ιπποφαές έχει βακτηριοκτόνο, ελκουλοθεραπευτικό και αναλγητικό αποτέλεσμα, γι' αυτό χρησιμοποιείται στη θεραπεία του πεπτικού έλκους στομάχου και δωδεκαδακτύλου, ορισμένων γυναικολογικών παθήσεων, δυσίαιτων πληγών και ως γενικό τονωτικό.

Στην αρχαία Μογγολική, αρχαία Ελληνική, Κινεζική και Θιβετιανή ιατρική, οι καρποί της ιπποφαές χρησιμοποιούνταν στη θεραπεία χολικών παθήσεων, δερματικών παθήσεων, ρευματισμού και ποδάγρας. Ο χυμός από τους καρπούς και οι αφεψήματα καρπών και κλαδιών χρησιμοποιούνται κατά της πτώσης μαλλιών.

Η ιπποφαές έχει συγκεκριμένες απαιτήσεις στις συνθήκες θέσης.

Είναι ανθεκτικό φυτό στο κρύο – κατά τη διάρκεια της βαθιάς αδράνειας αντέχει έως -45 έως -50 °C (Σιβηρικές και Μογγολικές μορφές), αλλά υπό τις συνθήκες μας – χειμώνες που χαρακτηρίζονται από διακυμάνσεις θερμοκρασίας και προσωρινή θέρμανση – η αντοχή του στο χειμώνα μειώνεται απότομα.

Η ιπποφαές είναι επίσης πολύ απαιτητική ως προς την υγρασία του εδάφους και του αέρα και δεν ανέχεται ούτε υψηλές θερμοκρασίες αέρα ούτε ξηρασία. Αυτό οφείλεται στο ρηχό ριζικό της σύστημα.

Επομένως, για επιτυχημένη καλλιέργεια της καλλιέργειας, απαιτούνται ψυχρότερες περιοχές, με σχετικά μικρές διακυμάνσεις θερμοκρασίας και υψηλότερες βροχοπτώσεις.

Η ιπποφαές είναι απαιτητική ως προς τις συνθήκες του εδάφους? αναπτύσσεται και καρποφορεί καλά σε εδάφη με ελαφριά μηχανική σύσταση, καλά αποστραγγιζόμενα, με ελαφρώς όξινη έως ουδέτερη αντίδραση – pH 6.5–7, πλούσια σε φωσφορικά σε συνδυασμό με υψηλή περιεκτικότητα σε χούμο και οργανικά υπολείμματα. Δεν ανέχεται βαριά και υπερβολικά υγρά εδάφη.

Αυτή η καρποφόρος καλλιέργεια είναι φωτόφιλο φυτό. Υπό ισχυρή σκίαση μεγαλώνει ψηλά, κλαδεύεται αδύναμα και εισέρχεται σε καρποφορία αργά.

Επομένως, οι θέσεις που προορίζονται για φύτευση ιπποφαές πρέπει να ανταποκρίνονται όσο το δυνατόν περισσότερο στις απαιτήσεις της.

Τα πιο κατάλληλα εδάφη για αυτήν είναι ελαφριά – αλλουβιακά, καστανόχρωμα δασικά, ανθρακικά, γκριζοκάφετα δασικά και σκουρόγκριζα εδάφη.

Η πρωτογενής καλλιεργητική επεξεργασία του εδάφους πραγματοποιείται σε βάθος 40–50 cm. Η λίπανση πριν από τη φύτευση με 4–5 t/da οργανικών λιπασμάτων γίνεται πριν από αυτή ή κατά το προηγούμενο έτος. Επιπλέον εφαρμόζονται 80–100 kg/da υπερφωσφορικό και 20–30 kg/da θειικό κάλιο. Εάν δεν είναι δυνατό να λιπασθεί ολόκληρη η έκταση, σε κάθε λάκκο φύτευσης τοποθετούνται 5–6 kg κοπριάς, 80–100 g υπερφωσφορικό και 25–30 g θειικό κάλιο, καλά αναμειγμένα με χώμα.

Η πιο κατάλληλη περίοδος για φύτευση είναι το φθινόπωρο, αλλά είναι δυνατή και ανοιξιάτικη φύτευση, το αργότερο μέχρι το τέλος Απριλίου. Το προτιμώμενο φυτικό υλικό είναι ριζωμένα φυτά δύο και τριών ετών. Η φύτευση πραγματοποιείται σε τάφρους βάθους 50 cm ή σε λάκκους φύτευσης – 40 x 50 cm και βάθους 35–40 cm. Σε βαρύτερα εδάφη απαιτείται αποστράγγιση, και η γέμιση γίνεται με μείγμα χώματος, άμμου και τύρφης σε ίσες αναλογίες. Οι αποστάσεις φύτευσης είναι 3.5–4 m μεταξύ των σειρών και 2–2.5 m εντός της σειράς. Ο ριζικός λαιμός πρέπει να είναι 5–10 cm πάνω από την επιφάνεια του εδάφους. Μετά τη φύτευση, τα φυτά δεν κλαδεύονται. Κάθε φυτό ποτίζεται με 10–15 λίτρα νερό.

Η ιπποφαές είναι δίοικο φυτό, επομένως η σωστή διάταξη των αρσενικών φυτών επικονιαστών είναι πολύ σημαντική προϋπόθεση. Αξιόπιστη επικονίαση των θηλυκών φυτών επιτυγχάνεται με εναλλαγή κάθε δύο σειρών θηλυκών φυτών με μια μικτή σειρά – για κάθε 5 θηλυκά φυτά φυτεύεται ένα αρσενικό φυτό.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος καλλιέργειας της ιπποφαές είναι με χορτασμένους διαμεσολαβούμενους διαδρόμους και συστηματική κάλυψη εντός της σειράς με κομμένο χορτάρι. Ανάλογα με τη γονιμότητα του εδάφους, τα φυτά λιπαινόνται ετησίως με 20–25 kg/da νιτρικό αμμώνιο ή άλλο αζωτούχο λίπασμα με τον ίδιο ρυθμό.

Τα φυτά διαμορφώνονται ως πολύκλωνοι θάμνοι – με πολλά βλαστούς – ή ως μονόκλινα δέντρα. Προκειμένου το δέντρο να έχει συμπαγή, χαμηλή κόμη, κατά τα πρώτα 4–5 χρόνια αφαιρούνται μόνο οι πλεονάζουσες, ακατάλληλα τοποθετημένες και πυκνωτικές της κόμης κλάδοι. Οι νεοεμφανιζόμενες ριζικές βλαστικές βλαστώρες

αφαιρουνται με κοπη τους στη βαςη. Μερικοι κλαδοι μπορει να κοπουν κατα 10–20 cm για να διεγερθει η κλαδευση. Μια φορα το χρονο, πραγματοποιειται ενας υγειονομικος κλαδεμα για την αφαιρεση ξηρων, κατεστραμμενων και σπασμενων κλαδιων. Μετα το ογδοο ετος, πραγματοποιειται κλαδεμα αναζωογονησης – σε τριεξεξ ζυλο.

Εάν δεν υπάρχει άνεμος κατά την άνθηση, είναι απαραίτητη πρόσθε